

PODSTAWY PRAWNE SPECJALIZACJI PRODUKCYJNEJ GOSPODARSTW ROLNICZYCH

Grażyna Wiorogórska

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

Przedstawiona problematyka specjalizacji produkcyjnej gospodarstw rolnych w świetle postanowień uchwały Rady Ministrów z dnia 16.01.1976 r. w sprawie rozwoju zespołów rolników, specjalizacji i kooperacji w rolnictwie, dotyczy wyłącznie indywidualnego sektora rolnego.

Gdy zaś chodzi o asortyment produkcji rolnej w rolnictwie uspołecznionym, a więc w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej i w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych czy też w zespołowych gospodarstwach spółdzielni kółek rolniczych, to ustalany jest on na podstawie wskaźników przyjętych w planach finansowo-gospodarczych tych jednostek. Określony kierunek produkcji i jej rozmiary w tych przypadkach opierają się na innych podstawach prawnych, jest to bowiem wewnętrzną sprawą tych sektorów.

W tej sytuacji pojęcie specjalizacji należy odnosić do indywidualnych gospodarstw rolnych i ich zespołów. Produkcyjna monokultura w gospodarce uspołecznionej, aczkolwiek zewnętrznie świadczyć może o specjalizacji, to jednak w tym zakresie działają tak różne mechanizmy organizacyjno-prawne, co sprawia, iż pojęcie specjalizacji określone na wstępie powołanej uchwały jest zupełnie nieadekwatne w swej treści na gruncie gospodarki uspołecznionej.

Poczesne miejsce natomiast na obecnym etapie przeobrażeń gospodarki chłopskiej i polskiego rolnictwa zajmuje specjalizacja. Ta nowoczesna forma gospodarowania znalazła swój wyraz w aktach normatywnych. Wydana uchwała Rady Ministrów z dnia 16.01.1976 r. w sprawie rozwoju zespołów rolników, specjalizacji i kooperacji w rolnictwie¹, i zarządzenie Ministrów Rolnictwa i Finansów z dnia 22.04.1976 r. w sprawie zasad tworzenia zespołów rolników indywidualnych, specjalizacji i kooperacji

¹ Mon. Pol. nr 11 poz. 53 z 1976 r.

w rolnictwie², stały się podstawą tworzenia specjalistycznych gospodarstw rolnych.

Ustawodawca w wymienionych wyżej aktach określił zakres podmiotowy i przedmiotowy specjalizacji, jak również zakres przywilejów z nią związanych.

Przedmiotem specjalizacji w myśl przepisów mogą być indywidualne gospodarstwa rolne bądź zespoły rolników indywidualnych (w dalszej części opracowania podmioty te będą określane mianem gospodarstw specjalistycznych).

Z przedmiotowego punktu widzenia gospodarstwo rolne może być uznane wówczas za specjalistyczne, jeżeli równocześnie spełni co najmniej trzy warunki. Przede wszystkim wymagane jest, aby specjalistyczne gospodarstwo rolne uzyskiwało produkcję towarową bazując wyłącznie na jednym kierunku produkcji rolnej. Ustawodawca przewidział dla gospodarstw specjalistycznych następujące kierunki produkcji: roślinną w tym również ogrodniczą, zwierzęcą, pszczelarską oraz rybacką. Natomiast gospodarstwa rolne prowadzone przez indywidualnych rolników bądź przez ich zespoły, które obecnie nastawione są na produkcję wielokierunkową, mogą być zaliczone do gospodarstw specjalistycznych, o ile w przyszłości zamierzają zrezygnować z tejże produkcji na rzecz produkcji jednokierunkowej i w tym zakresie posiadają stosowne plany przekształcenia produkcji swych gospodarstw rolnych.

Drugim z wymienionych warunków jest wielkość produkcji towarowej. Jej rozmiary zostały w zarządzeniu ściśle określone (załącznik 1 i 2). Przy obliczaniu wielkości produkcji towarowej przewidziane są w przepisach różne kryteria oceny w zależności od rodzaju specjalizacji.

Gdy chodzi o produkcję towarową gospodarstw rolnych specjalizujących się w produkcji roślinnej, to jej wielkość oblicza się na podstawie udziału powierzchni przeznaczonej na zasiewy w ogólnej powierzchni gospodarstwa, przy czym ustawodawca określił minimalne powierzchnie w liczbach bezwzględnych. Ten ostatni przypadek odnosi się wyłącznie do gospodarstw o powierzchniach małych.

Udział poszczególnych upraw w ogólnej powierzchni gospodarstwa waha się w granicach od 15% (tytoń, chmiel, zioła, szkółkarstwo, nasiona ogrodnicze) do 60% (warzywa i owoce). Natomiast wielkość obszarów uprawnych indywidualnych gospodarstw rolnych zawiera się do 0,50 ha (nasiona ogrodnicze i szkółkarstwo) do 3 ha (buraki cukrowe, kukurydza, owoce ziarnkowe), a dla zespołów rolników indywidualnych analogiczne obszary wynoszą od 2 do 10 ha.

Na przykład: uprawa roślin oleistych, buraków cukrowych, cykorii,

² Mon. Pol. nr 19, poz. 88, zm. Mon. Pol. nr 34 poz. 147 z 1976 r.

wikliny musi zajmować co najmniej 30% powierzchni ogólnej zasiewów w gospodarstwie, przy czym nie mniej niż 3 ha, gdy chodzi o indywidualne gospodarstwa rolne i 9 ha w przypadku gospodarstw prowadzonych przez zespół rolników.

Towarowość gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej określona jest wielkością tej produkcji w skali rocznej w zależności od rodzaju specjalistycznej produkcji. Występujące zróżnicowanie powodowane jest tym, czy gospodarstwo specjalistyczne prowadzone jest przez zespół rolników czy też przez jednego rolnika.

Szczegółowy wykaz wymaganych rozmiarów towarowej produkcji zwierzęcej zawiera załącznik 2. Na przykład przy hodowli bydła mlecznego wymagane rozmiary produkcji mleka w skali rocznej wynoszą dla gospodarstw indywidualnych 3000 l z 1 ha użytków rolnych i 18 tys. l z całego gospodarstwa, a dla zespołów rolników indywidualnych również 3000 l z 1 ha użytków rolnych i 60 tys. l z gospodarstwa zespołowego.

Ostatnim z warunków przedmiotowego zakresu specjalizacji indywidualnych gospodarstw rolnych jest obowiązek zbywania jednostkom gospodarki uspołecznionej wytworzonych produktów rolnych. Podstawą dostaw są wieloletnie umowy mające formę bądź umów kontraktacyjnych, bądź też umów kooperacyjnych.

Jest rzeczą oczywistą, iż w momencie wejścia w życie wymienionej uchwały tylko niewielki procent gospodarstw rolnych spełniał jednocześnie wszystkie wymagane warunki i mógł być na tej podstawie od razu uznany za gospodarstwa specjalistyczne. W praktyce zagadnienie to przedstawia się nieco łagodniej, jeśli zważy się, iż w przepisach stworzono w zasadzie możliwości zaliczenia do gospodarstw specjalistycznych wszystkich indywidualnych gospodarstw rolnych i zespołów rolników indywidualnych, wyłącznie w oparciu o posiadany plan przekształcenia produkcji wielokierunkowej w produkcję specjalistyczną. Posiadanie stosownych planów przekształcenia produkcji w swoich gospodarstwach rolnych dało szansę korzystania jakby „z wyprzedzeniem” z dużej liczby przywilejów przewidzianych w tych przepisach.

Plan, o którym mowa, opracowuje w porozumieniu z zespołem rolników lub w uzgodnieniu z indywidualnym rolnikiem pracownik gminnej służby rolnej albo służby specjalistycznej jednostek uspołecznionej gospodarki rolnej. Ponadto naczelnik gminy może upoważnić pracownika jednostki gospodarki uspołecznionej, zawierającej wieloletnie umowy z zespołami rolników lub rolnikami indywidualnymi do opracowania planów przekształceń produkcji. W planie podany musi być przede wszystkim obszar gruntów zespołu lub indywidualnego gospodarstwa rolnego, który przeznaczony ma być na produkcję specjalistyczną. Przy tym ustala się jednocześnie wielkość i termin osiągnięcia produkcji roślinnej lub

zwierzęcej stanowiącej przedmiot specjalizacji. Podstawą minimalnych ustaleń produkcji towarowej gospodarstwa specjalistycznego są dane zamieszczone w załącznikach 1 i 2. Oznacza to, iż wielkość produkcji specjalistycznej, zarówno roślinnej jak i zwierzęcej nie może być niższa niż to jest określone przepisami.

Prowadzenie gospodarstwa specjalistycznego w zakresie produkcji zwierzęcej, wymaga pełnego zabezpieczenia w pasze. Stąd też potrzeba uwzględnienia w planie pozycji określającej pokrycie potrzeb paszowych z produkcji własnej oraz przewidywany zakup pasz treściwych od jednostek gospodarki uspołecznionej.

W planie określa się ponadto inne elementy, równie istotne dla całości kształtu działalności specjalistycznej gospodarstwa rolnego, a mianowicie, przewidywanie budowy, adaptacji lub modernizacji obiektów, które służyć mają produkcji, jak również przewidywanie nabycia niezbędnych maszyn i urządzeń.

Dla gospodarstw specjalistycznych, będących w trakcie realizacji planu, a które przejęły grunty w zagospodarowanie, nie bierze się pod uwagę, przy ustalaniu wielkości produkcji towarowej nowo zagospodarowanych gruntów.

Indywidualne gospodarstwa rolne bądź ich zespoły, uznane za specjalistyczne, na podstawie spełnienia prawem wymaganych przesłanek podlegają zarejestrowaniu. Rejestracji gospodarstw specjalistycznych dokonuje naczelnik gminy. Dowodem jej jest karta specjalistyczna gospodarstwa rolnego, w której określone są uprawnienia posiadacza takiego gospodarstwa.

Uprawnienia posiadacza gospodarstwa specjalistycznego mają charakter przywilejów. Ich zasięg jest niezwykle szeroki, bowiem dotyczy bardzo wielu aspektów gospodarowania.

Zasadniczym przywilejem dla tych gospodarstw jest przyznanie ich posiadaczom pierwszeństwa przed innymi rolnikami w korzystaniu z różnego rodzaju świadczeń. Do tych uprzywilejowanych świadczeń należy: zaopatrzenie w materiały i urządzenia inwestycyjne, korzystanie z usług produkcyjnych, transportowych i budowlano-montażowych oraz z pomocy kredytowej i instruktazowej. Piecza nad zapewnieniem tego pierwszeństwa powierzona została naczelnikom gmin.

Jeśli chodzi o szczegółowy wykaz świadczeń w zakresie inwestycji w gospodarstwie specjalistycznym, to należy tu: otrzymanie przez posiadaczy tych gospodarstw nieodpłatnej dokumentacji oraz załatwienie również nieodpłatnie formalności związanych z inwestycyjną dokumentacją prawną, ponadto korzystanie z dostaw elementów prefabrykowanych oraz montażu obiektów typowych, urządzeń i instalacji niezbędnych do produkcji, jak również nabywanie koniecznych materiałów budowlanych,

ciągników, maszyn rolniczych, urządzeń technicznych i środków transportowych.

Uprzywilejowanie gospodarstw specjalistycznych dotyczy także korzystania w pierwszej kolejności z dostaw innych środków produkcji pochodzenia przemysłowego i rolniczego.

W sferze przywilejów mieści się ponadto możliwość uzyskania na bardzo korzystnych warunkach nisko oprocentowanego kredytu bankowego, w wysokości niezbędnej do zrealizowania inwestycji budowlano-montażowej. Kredyty inwestycyjne dla specjalistycznych gospodarstw rolnych udzielane są na okres spłaty do 30 lat. Okres karencji, w którym bank nie pobiera odsetek od zaciągniętych kredytów wynosi od 2 do 6 lat. Zróznicowanie karencji zależy od obiektu, na który wydatkowane zostały kredyty pieniężne. I tak dla kredytów na budowę obór przewidziany okres karencji wynosi 4 lata, a dla kredytów na budowę pozostałych obiektów inwentarskich oraz innych inwestycji — 2 lata. Natomiast dla kredytów udzielonych na nakłady, związane z doprowadzeniem gospodarstwa specjalistycznego powstałego bądź powiększonego do pełnej zdolności produkcyjnej, okres karencji wynosi 6 lat. Przewidziane przepisami rozmiary powiększenia gospodarstwa mające wpływ na ów okres karencji muszą wynosić przy gospodarstwach do 10 ha co najmniej 40% tego obszaru, a przy gospodarstwach o powierzchni powyżej 10 ha co najmniej 4 ha.

Z tytułu poniesionych kosztów inwestycyjnych związanych z produkcją rolną gospodarstwom specjalistycznym przysługuje umorzenie kredytów bankowych, podatku gruntowego oraz innych należności i świadczeń pieniężnych na rzecz Państwa. Wysokość tych umorzeń jest zróżnicowana w zależności od obiektu, który był przedmiotem inwestycji oraz od podmiotu specjalizacji, tzn. czy inwestującym w produkcję specjalistyczną jest indywidualne gospodarstwo rolne, czy też zespół rolników indywidualnych.

Przedstawiona tabela ilustruje tytuły umorzeń określone w uchwale Rady Ministrów.

Poza tym przewidziano także, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, objęcie umorzeniem kredytów innej działalności inwestycyjnej związanej z produkcją rolną niż w przedstawionej tabeli. W tej mierze decyzja należy do Ministrów Rolnictwa i Finansów.

Do kosztów urządzeń towarzyszących oraz technicznego wyposażenia wchodzących w skład obiektów, o których mowa w tabeli (ust. 1), zaleca się stosowanie stawki umorzenia właściwej dla obiektu, z którym są związane.

Na podkreślenie zasługuje przewidziane przepisami umorzenie (tab. ust. 1 i 2), które ulec może zwiększeniu w przypadku, gdy gospodarstwo

Tabela

Tytuły umorzeń kredytów inwestycyjnych w % określone Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16.01.1976 r.

Wyszczególnienie	Zespołom rolników	Gospodarstwom indywidualnym
1. Z tytułu budowy, adaptacji, remontu kapitalnego lub nabycia budynków inwentarskich dla krów mlecznych	55	20
2. Z tytułu budowy urządzeń zaopatrzenia w wodę, melioracji, budowy, odbudowy, modernizacji, nabycia i montażu urządzeń elektryfikacyjnych, deszczowni oraz urządzeń rybackich	50	15
3. Z tytułu budowy, adaptacji, remontu kapitalnego lub nabycia budynków inwentarskich dla pozostałego bydła, trzody chlewnej, owiec oraz pasiek pszczelich	45	15
4. Z tytułu budowy, remontu kapitalnego lub nabycia przechowalni produktów rolniczych, sortowni i czyszczalni, suszarni oraz obiektów związanych z produkcją, przerobem i konserwacją pasz, a także trwałych konstrukcji plantacji chmielu, nasadzeń i ogrodzeń sadów	30	10
5. Z tytułu budowy, remontu kapitalnego lub nabycia budynku dla drobiu	30	—

o powierzchni do 10 ha powiększy swój obszar co najmniej 40%, a gospodarstwo o powierzchni powyżej 10 ha co najmniej o 4 ha. Te zwiększone stawki umorzenia stosowane są wyłącznie w okresie użytkowania gruntów nabytych lub dzierżawionych począwszy od roku, w którym nastąpiło powiększenie gospodarstwa. Korzystanie ze zwiększonych stawek umorzenia, z tytułu poniesionych kosztów inwestycyjnych, ma miejsce wówczas, gdy powiększenie obszaru gospodarstwa nastąpiło w okresie 5 lat, licząc od roku następującego po roku oddania do użytku obiektów budowanych, adaptowanych lub modernizowanych, służących do produkcji specjalistycznej, ewentualnie zakładanych plantacji trwałych.

Przewidziany w przepisach przywilej dla specjalistycznych gospodarstw rolnych, polegający na korzystnych warunkach otrzymywania kredytów bankowych, a następnie na możliwości jego umorzenia, stwarza znaczne odciążenie finansowe dla tych gospodarstw. Angażowanie własnych środków finansowych gospodarstwa odbywa się tylko w części.

Uzyskanie umorzenia kredytów bankowych nastąpić może na wniosek prowadzącego gospodarstwo specjalistyczne, pod pewnymi warunkami. Do nich należy przede wszystkim realizacja inwestycji lub remontów

kapitałnych, na które to pobrano kredyt, w takim zakresie, aby zapewnione zostało osiągnięcie produkcji towarowej przewidziane w Uchwale Rady Ministrów. Jeśli chodzi o budowę nowych obiektów inwentarskich, to umorzenie kredytu może nastąpić w przypadku gdy budowa ich zgodna jest z projektem typowym, wymienionym w katalogu Ministerstwa Rolnictwa. Ponadto musi być spełniony warunek polegający na dostarczeniu produktów rolnych jednostce gospodarki uspołecznionej, na podstawie wieloletnich umów zawartych z tą jednostką, w rozmiarach wymaganych przepisami (zał. 1, 2). Nadto złożony wniosek przez prowadzącego gospodarstwo specjalistyczne zawierać musi pozytywną opinię właściwego banku.

Podstawą do ustalenia wysokości kwoty podlegającej umorzeniu jest w odniesieniu do budynków nowo wybudowanych lub nabytych wartość ubezpieczenia budynku określona w przepisach o obowiązkowym ubez-

Z a ł ą c z n i k 1

Warunki zaliczania indywidualnych gospodarstw rolnych i zespołów rolników do gospodarstw specjalistycznych w określonych kierunkach produkcji roślinnej

Kierunek specjalizacji w produkcji roślinnej	Docelowa powierzchnia upraw, będących przedmiotem specjalizacji, objęta umowami na dostawę ziemiopłodów		
	udział w powierzchni zasiewów gospodarstwa lub zespołu w %	powierzchnia w ha objęta umowami przypadająca na:	
		gospodarstwo indywidualne	zespół rolników
1. Rośliny oleiste, włókniste, buraki cukrowe, cykoria, wiklina — razem powierzchnia uprawy	30	3	9
2. Tytoń lub zioła	15	0,8	2,5
3. Chmiel	15	1,5	4
4. Ziemniaki	25	2	6
5. Kukurydza na ziarno	35	3	9
6. Nasiona rolnicze	20	2	6
7. Nasiona ogrodnicze i szkółkarstwo	15	0,5	2
8. Owoce jagodowe i pestkowe	30	1	5
9. Owoce ziarnkowe	50	3	10
10. Warzywa gruntowe	30	2	5
11. Warzywa i owoce — łączna powierzchnia uprawy	60	2	6
12. Warzywa przyspieszone z inspektów i tuneli foliowych (w m ²)	1000	2500	
13. Warzywa szklarniowe (w m ²)		600	1800
14. Pieczarki (w m ²)		400	1000

Warunki zaliczania indywidualnych gospodarstw rolnych i zespołów rolników do gospodarstw specjalistycznych w określonych kierunkach produkcji zwierzęcej

Rodzaj specjalizacji	Wyszczególnienie	Wielkość produkcji w skali rocznej	
		gospodarstwo indywidualne	zespół rolników
1. Bydło mleczne	towarowa produkcja mleka (w l) z 1 ha uż. rol.	3000	3000
	na gospodarstwo, zespół (w l)	18000	60000
2. Bydło mleczne i młode bydło rzeźne	towarowa produkcja mleka (w l) z 1 ha uż. rol.	2500	2500
	na gospodarstwo, zespół (w l)	15000	45000
	towarowa produkcja żywca (w kg) z 1 ha uż. rol.	250	250
	na gospodarstwo, zespół (w kg)	1500	4500
3. Młode bydło rzeźne	towarowa produkcja żywca (w kg) z 1 ha uż. rol.	1000	1000
	na gospodarstwo, zespół (w kg)	6000	20000
4. Trzoda chlewna	towarowa produkcja żywca (w kg) z 1 ha uż. rol.	800	800
	na gospodarstwo, zespół (w kg)	14000	12000
5. Owce	towarowa produkcja z 1 ha (w kg)		
	— wełny	35	35
	— żywca	250	250
	towarowa produkcja na gospodarstwo, zespół (w kg)		
	— wełny	210	630
	— żywca	1500	4500
6. Produkcja drobiarska*	towarowa produkcja na gospodarstwo, zespół (w kg)		
	— kurczęta rzeźne	60000	180000
	— kaczki rzeźne	30000	90000
	— indyki rzeźne	20000	60000
	— gęsi rzeźne	6000	18000
	— jaja spożywcze	18000	80000
7. Pasieki pszczele	liczba pni (w szt.)	30	100
	towarowa produkcja miodu (w kg)	300	1000

Rodzaj specjalizacji	Wyszczególnienie	Wielkość produkcji w skali rocznej	
		gospodarstwo indywidualne	zespół rolników
8. Ryby	towarowa produkcja z 1 ha lustra wody		
	w kg	300	400
	narybku i kroczków (w kg)	250	300

* Zaliczanie ferm hodowlanych drobiu do gospodarstw specjalistycznych następuje na podstawie odrębnych kryteriów, ustalonych przez: Dyrektora Naczelnego Zjednoczenia Produkcji Drobiarskiej „Poldrob” w porozumieniu z Ministerstwami Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego i Skupu.

U w a g a 1: Dla rejonu zachowawczego polskiego bydła czerwonego w woj. nowosądeckim wielkość produkcji w skali rocznej bydła mlecznego, bydła mlecznego i młodego bydła rzeźnego oraz młodego bydła rzeźnego (lp. 1, 2 i 3) obniża się i 20%.

U w a g a 2: Przy obliczaniu produkcji towarowej dla bydła mlecznego i młodego bydła rzeźnego (lp. 2) może być stosowane przeliczenie mleka na żywca w relacji 6 l mleka = 1 kg żywca lub 1 kg żywca = 6 l mleka. Przy obliczaniu produkcji towarowej pod lp. 5 — owce, może być stosowane przeliczenie produkcji wełny na żywca w relacji 0,1 kg wełny = 1 kg żywca lub 1 kg żywca = 0,1 kg wełny.

pieczeniu. W innych przypadkach, w których koszty inwestycyjne również związane są z produkcją rolną, wysokość kwoty podlegającej umorzeniu zależna jest od rzeczywistych kosztów zakupu urządzeń i materiałów. Maksymalną granicę tych kosztów wyznaczają obowiązujące ceny detaliczne.

O ile chodzi o umorzenie kwot wydatkowanych na pokrycie kosztów robocizny, to wysokość ich zatwierdzana jest przez naczelnika gminy.

Gospodarstwom specjalistycznym korzystającym z kredytów inwestycyjnych przysługuje umorzenie go w całości lub w odpowiedniej części. Jeśli zaś kwota przysługującego umorzenia jest wyższa od kwoty wykorzystanego kredytu inwestycyjnego, umorzeniu podlegają również podatek gruntowy pobierany przy zastosowaniu stawek procentowych oraz opłaty melioracyjne, elektryfikacyjne i z tytułu kosztów budowy urządzeń zaopatrzenia w wodę. W granicach tej nadwyżki umorzenie stosuje się za każdy rok podatkowy.

W przypadku gdy gospodarstwo specjalistyczne nie korzystało z kredytów inwestycyjnych, może ono zyskać umorzenie na należności z tytułu podatku gruntowego pobieranego przy zastosowaniu stawek procentowych, z tytułu opłat melioracyjnych, elektryfikacyjnych i z tytułu kosztów budowy urządzeń zaopatrzenia w wodę. Jeśli zaś gospodarstwo specjalistyczne korzystało z ulg inwestycyjnych w podatku, wówczas przysługujące umorzenie zostaje pomniejszone o kwoty udzielonych ulg inwestycyjnych. W sytuacji, kiedy zespoły rolników indywidualnych łą-

czą się tworząc zespół większy, bądź też posiadacze specjalistycznych gospodarstw rolnych organizują zespół, kwoty kredytu podlegające umorzeniu zostają zsumowane.

Decyzję w sprawie umorzenia kredytów bankowych oraz należności z tytułu podatku gruntowego, opłat melioracyjnych, elektryfikacyjnych i z tytułu kosztów budowy urządzeń zaopatrzenia w wodę podejmuje naczelnik gminy.

Równowartość umorzeń, o których mowa wyżej, obciąża budżet Państwa w dziale „rolnictwo”.

W wypadku likwidacji gospodarstwa specjalistycznego, sprzedaży składników majątkowych lub też wyłączenia ich z innych powodów z tego gospodarstwa, kwoty umorzonych kredytów stają się zobowiązaniem kredytobiorcy wobec Skarbu Państwa. Zobowiązanie takie może wygasnąć w dwóch przypadkach, a mianowicie, wtedy — kiedy upłynie okres amortyzacji obiektu lub urządzenia, lub gdy obiekt uległ zniszczeniu na skutek działania niezależnego od rolnika.

Gospodarstwom specjalistycznym w ramach przywilejów zapewnione zostały przepisami świadczenia kompleksowych usług produkcyjnych od jednostek gospodarki uspołecznionej oraz pomoc instruktazowo-doradcza służb jednostek gospodarki uspołecznionej, zajmujących się organizacją zaplecza surowcowego. W szczególności zaś obowiązek ten spoczywa na jednostkach gospodarki uspołecznionej, które w ramach zawieranych umów kooperacyjnych współpracują z gospodarstwami specjalistycznymi w zakresie produkcji rolnej. Gospodarstwom specjalistycznym przepisy uchwały zapewniły pierwszeństwo w zawieraniu wymienionych umów.

W umowie kooperacyjnej zawieranej pomiędzy jednostkami uspołecznionej gospodarki rolnej a gospodarstwem specjalistycznym powinny być określone następujące elementy: strony i przedmiot umowy, termin jej wykonania, cena i sposób zapłaty, warunki dostawy i odbioru, kary umowne za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy oraz tryb, w jakim mogą być dokonane zmiany takiej umowy.

Uchwała zobowiązuje jednostki uspołecznionej gospodarki rolnej do wypełniania pewnych zadań w ramach umowy kooperacyjnej na rzecz gospodarstwa specjalistycznego.

Do zadań tych należy współdziałanie w rozwoju produkcji roślinnej i zwierzęcej, rozwijanie usług, a zwłaszcza rolniczych, warsztatowych, transportowych i budowlano-montażowych. Nadto zaopatrywanie rolników w kwalifikowany materiał siewny, zwierzęta, pasze treściwe oraz w inne niezbędne środki produkcji. Następnie należy tu także współuczestnictwo jednostek uspołecznionej gospodarki rolnej w organizowaniu ferm i zakładów specjalistycznej produkcji rolnej. Ponadto zalecany jest współdziałanie w wykonawstwie inwestycji produkcyjnych i socjalnych,

a także zobowiązano jednostki uspołecznionej gospodarki rolnej do udostępniania rolnikom już pozostających w ich gestii urządzeń i obiektów socjalno-kulturalnych.

W ramach zawieranych umów kooperacyjnych gospodarstwa specjalistyczne mogą korzystać z szeregu dalszych przywilejów. Jednostki uspołecznionej gospodarki rolnej, prowadzące skup i kontraktację oraz świadczące usługi produkcyjne dla rolnictwa upoważnione zostały na podstawie przepisów zawartych w uchwale do stosowania wobec gospodarstw specjalistycznych cen i dopłat do cen obowiązujących jednostki gospodarki uspołecznionej. Następnie mogą stosować w rozliczeniach za usługi świadczone kooperantom opłaty niższe, gwarantujące jednak opłacalność świadczonych usług. Ponadto jednostki uspołecznionej gospodarki rolnej mogą korzystać z dotacji na pokrycie różnic cen produktów, jak również nabywać w przedsiębiorstwach nasiennych materiał siewny oraz zbywać go kooperantom po cenach hurtowych.

W przypadku zawarcia umowy kooperacyjnej z jednostką uspołecznionej gospodarki rolnej z przedstawionych udogodnień korzysta poza specjalistycznym gospodarstwem rolnym każde indywidualne gospodarstwo rolne lub zespół rolników indywidualnych będący stroną tej umowy.

Zasięg przywilejów przewidziany dla specjalistycznych gospodarstw rolnych objął także leczenie i ochronę weterynaryjną. Przede wszystkim zapewniona została bezpłatna profilaktyka weterynaryjna. Leczeniu bezpłatnemu natomiast podlegają choroby wymienia i jałowości krów.

W razie nie wywiązywania się specjalistycznych gospodarstw rolnych z obowiązków wynikających z umów wieloletnich, nieosiągnięcia w przewidzianym terminie produkcji lub zmniejszenia jej poniżej wymaganej wielkości, naczelnik gminy ma prawo skreślić gospodarstwo z rejestru. Skreślenie z rejestru powoduje cofnięcie karty specjalistycznego gospodarstwa rolnego.

Sankcji tej naczelnik gminy nie może stosować w przypadku, gdy specjalistyczne gospodarstwo rolne nie osiągnęło lub zmniejszyło produkcję z powodu klęsk żywiołowych lub wypadków losowych, które dotknęły to gospodarstwo.

Гражина Виорогурска

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА ХОЗЯЙСТВ

Резюме

В статье рассматривается проблематика правовых основ специализации производства в секторе единоличных крестьянских хозяйств, осуществляемой в

исполнении постановления Совета Министров от 16 января 1976 г. по вопросу развития коллективов земледельцев, специализации и кооперации в сельском хозяйстве (Польский Монитор, № 11, поз. 53), а также исполнительных предписаний.

На базе вышеуказанного законодательства, среди важнейших вопросов обсуждаются субъективные и объективные условия организации специализованных хозяйств, а также принципы их деятельности. В настоящее время особое внимание уделяется совокупности прав и привилегий, какими пользуются специализованные единоличные крестьянские хозяйства. В частности рассматриваются факторы, которые оказывают самое сильное влияние на рост сельскохозяйственной продукции. К ним принадлежат: система предоставления кредитов, организация снабжения инвестиционными материалами, оборудованием и средствами сельскохозяйственного производства, а также разные виды транспортных, производственных и строительного-монтажных услуг и инструктажа.

Анализ правового урегулирования проблемы показал, что законодатель дает предпочтение росту сельскохозяйственного производства в специализованных хозяйствах путем воздействия как в финансово-экономической так и технико-организационной области.

Grażyna Wiorogórska

LEGAL FOUNDATIONS OF THE PRODUCTION SPECIALIZATION OF FARMS

S u m m a r y

The paper deals with the problem of legal foundations of the production specialization rate in the sector of private peasant farms, realized in accordance with the resolution of the Ministers' Council of January 16, 1976 concerning the development of farmers' collectives, the specialization and cooperation in agriculture (Polish Monitor No. 11, par. 53) as well as of the execution directins.

Among more important questions subjective and objective conditions of the organization of specialized farms and their activity principles, ale discussed on the basis of the above legal act. As far the latter question is concerned, an attention is drawn to the totality of rights and privileges, which the specialized private peasant farms make use of. In particular the factors are indicated, on which the agriculture production growth depends to a considerable extent. To them belong the system of giving credits, the organization of supply with investment materials and equipment and with agricultural production means as well as various transport, production, building and assembly services and the advisory aid.

The analysis of legal regulations has proved that the legislator gives preference to the agricultural production growth in specialized farms by means of an appropriate action both in the financial and economic as well as technicoorganizational plane.